

بررسی رابطه ابعاد شخصیتی مادر با اضطراب در کودکان

نویسنده: انسیه بابایی، طاهره گلستانی بخت، قاسم یعقوبی

جست و جو و آماده سازی:

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

هر دردی به‌طور همزمان در چند بافت زندگی می‌کند (کرپنر و لرنر ۱۹۸۹) نزدیک‌ترین بافت خانواده است؛ هرچند بافت‌های دیگری که کودک در آنها به سر می‌برد مثل مدرسه، گروه همسالان، نهادهای مذهبی و نظام سیاسی نیز مهم هستند. سال‌های اولیه زندگی مهم‌ترین دوره رشد در تربیت و شکل‌گیری شخصیت فرد می‌باشد. کودک در محیط خانه و خانواده با عوامل انسانی متعددی در تماس است. اما مهم‌ترین و زیربنایی‌ترین این عوامل، مادر می‌باشد. روان‌شناسان بر روابط کودکان با کسانی که مراقبت از آنان را به عهده دارند تأکید کرده‌اند و این کنش‌های متقابل را اساس عمده رشد عاطفی و شناختی قلمداد کرده‌اند (بالبی، ۱۹۶۹؛ فروید، ۱۹۶۴؛ واتسون، ۱۹۲۸) نظریه‌هایی وجود دارد که در زیربنای تربیت کودک، محور اصلی را مادر-کودک می‌دانند. زیرا این نظریه‌ها عناصری را یافته و عرضه کرده‌اند که در درک وضعیت عاطفی و مشکلات کودک نقش بنیادی را ایفا می‌کنند. اهمیتی که نظریه‌پردازان روابط موضوعی برای نقش کلیدی مادر در تحول کودک قائل‌اند تا حدی است که برخی از آنها مانند وینی‌کات (دادستان، ۱۳۸۳) معتقدند که «در آغاز زندگی اصلاً نوزاد بدون مادر وجود ندارد». لذا اختلال در این روابط اولیه مادر-کودک به دلایلی مانند ویژگی‌های خاص شخصیتی مادر، اختلال روانی مادر، عدم آشنایی مادر در تربیت فرزند، عدم برقراری رابطه مناسب و اصولی با کودک می‌تواند اساس و زیربنای اختلالات هیجانی بعدی در زندگی آتی کودک باشد. سه نظریه عمده‌ای که درباره رشد اجتماعی کودک بر رابطه بین کودک و مادر به‌عنوان عامل بسیار مهم و حساس تأکید می‌کنند شامل نظریه روانکاوی، نظریه یادگیری اجتماعی و نظریه کردارشناسی است.

(1) Bowlby

تحقیقات نشان داده‌اند که در سال‌های اولیه رشد کودکان قدرت تکلمشان در حدی است که نمی‌توانند به وسیله آن به راحتی با دیگران ارتباط برقرار کنند و در بسیاری از مواقع این ارتباط از طریق فعالیت‌هایی چون نقاشی و بازی صورت می‌گیرد. روانکاوی، نقاشی را یکی از طریقه‌های شناخت کودکان معرفی می‌کند. در نقاشی چیزی را باید به دست آورد که در گفتگو با کودک عاجز از به دست آوردن حالات درونی کودک باشیم. نقاشی که کودک انجام می‌دهد در سنین ۳-۷ سالگی از اهمیت زیادی برخوردار است زیرا او هنوز فرم و شکل اجتماعی جامعه را به خود نگرفته است و از زیروبم و زیرکی‌های اجتماعی آگاه نیست و خالصانه با خود صادق است. استفاده از ترسیم در روانسنجی، دارای سابقه‌ای طولانی است. در زمینه‌های سنجش هوش و استعدادهای ذهنی، سنجش کارکرد سیستم اعصاب مرکزی و ضایعات مغزی و سنجش شخصیت و اختلالات آن، از بین فعالیت‌های هنری کودک، نقاشی نقش مهمی را ایفاء می‌کند. زیرا اهمیت نقاشی کودک در سال‌های اولیه رشد او بیشتر است، چرا که از الگوهای قراردادی ترسیم فاصله زیادی دارد. در این سال‌ها کودک هرطور که مایل است و با هرچه که در دسترس اوست نقاش می‌کند. در واقع نقاشی برای او وسیله‌ای است که خواسته‌ها، مشکلات، احساسات، افکار و آرزوهای او را به شکلی مطلوب منعکس می‌کند. بنابراین روان‌شناسان کودک از آن به‌عنوان یک ابزار تشخیصی استفاده می‌کنند. تست ترسیمی خانه، درخت آدم به منزله سه شیوه فرافکنی «تصویر خود» هستند زیرا از دیدگاه باک این سه موضوع به منزله سه شیوه فرافکنی «تصویر خود» هستند

(کرم، ۱۳۸۵) قبل از این که مشکلات به وجود آیند، لازم است که روی پیشگیری تمرکز شود. از آنجایی که انواع مشکلات روان‌شناختی مادر با مشکلات رفتاری کودک مرتبط است (لیونز-رات ۱ کونل، گرونوبوم و بوتین، ۱۹۹۳)، یکی از عوامل پیشگیری توجه به سلامت روانی مادر است. روان‌شناسان در بیشتر سال‌های قرن حاضر بر روابط کودکان با کسانی که مراقبت از آنان را به عهده دارند تأکید کرده‌اند و این کنش‌های متقابل را اساس عمده رشد عاطفی و شناختی قلمداد کرده‌اند (بالبی، فروید، ۱۹۶۴، ۲؛ واتسون، ۱۹۲۸، ۳). در سال‌های اخیر پژوهش‌های دامنه داری درباره عوامل خانوادگی مؤثر به‌ویژه مادر در رفتار و طرز فکر کودک انجام شده است.

(1) Lyons-Ruth, k

(2)- Freud

(3)- Watson

این پژوهش‌ها نشان می‌دهند تأثیر مادر بر شخصیت کودک بسیار مهم و حیاتی است. آنا فروید و ملانی کلاین (کرم، ۱۳۸۵) در مورد شکل‌گیری رگه‌های مرضی در نخستین سال‌های زندگی کودک مطالعات بسیاری انجام داده‌اند. تحقیقات این محققین بیانگر این است که چندسال اول زندگی، یعنی زمانی که انسان قدم به جهانی می‌گذارد که هیچ کنترلی بر آن ندارد و بدون هیچ آگاهی قبلی و شناختی در معرض تجارب گوناگون و اتفاقات غیرمترقبه قرار می‌گیرد، تأثیری عمیق بر شکل‌گیری شخصیت انسان دارد و ریشه بسیاری از ناپهنجاری‌های روانی و اختلال شخصیتی را می‌توان در چندسال اول زندگی جستجو کرد.

رشد عاطفی یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های روانی انسان است. اساس اخلاق و رفتار روانی کودکان برآیندی از درهم‌آمیختگی وراثت، شیوه‌های رفتاری خانواده و جامعه است هر کودکی نیز با خلق و خوی خاص یا سبک فردی خاص پاسخدهی به محیط به دنیا می‌آید (توماس، ۲، چس ۳ و بیرچ، ۴، ۱۹۷۰) کودکانی که خلق و خوی متفاوتی دارند، در واکنش‌های فیزیولوژیک نیز متفاوت‌اند (هافمن، ۵ و همکارانش، ۱۹۹۸). برای مثال کودکانی که از حضور در موقعیت‌های اجتماعی جدید پرهیز می‌کنند و خیلی راحت می‌ترسند و مضطرب می‌شوند غالباً آدم‌های خودداری در نظر گرفته می‌شوند. کودکانی هم که رفتارهای متضادی دارند و با اعتماد به نفس زیادی با موقعیت‌های اجتماعی جدید برخورد می‌کنند هم آدم‌های جسوری تلقی می‌شوند. در این الگوهای رفتاری، عوامل ژنتیکی نقش مهمی دارند (رابینسون، ۶ کاگان، رزیک و کورلی، ۱۹۹۲). اما عوامل دیگری نیز در این مهم هستند. پاسخ والدین مثل برون‌گرایی، کمروبی و اجتنابی بودن آن‌ها نیز بر پاسخ‌های کودکان تأثیر می‌گذارند (روبین، ۷، هاستینگز، استوارت، هندرسون و چن، ۱۹۹۷). شواهد محکمی وجود دارند که نشان می‌دهند که برون‌گرایی و درون‌گرایی یک مولفه ژنتیکی دارد (پایک ۱ و پلومین، ۲، ۱۹۹۶) ۲۰ تا ۴۵ درصد از تغییرپذیری موجود در برون‌گرایی، ثبات هیجانی، خوشایند بودن و وظیفه‌شناسی افراد محصول عوامل ژنتیکی است (لئوهلین، ۳، ۱۹۹۲، روز، ۴، ۱۹۹۵) متوسط بودن نقش توارث در این صفات نشان می‌دهد که علاوه بر ژنتیک، محیط نیز در این صفات نقش دارد. ملینس، ۵، گانز و بیکر، ۷، ۱۹۹۶.

(۱)- Kelin, M

(2)- Thomas,A

(3)- Chess,S

(4)-. Bich,H.G

(5)- Haphaman

(6)- Robinson,J.L

(7)-. Rubin,L.H

مروری بر پژوهش‌هایی که در زمینه اثرات ویژگی‌های نابهنجار مادر بر اختلالات کودک وجود دارد، نشان می‌دهد که در تحول و تکامل شخصیت، کودک خوصیاتی از والدین و اجداد خود به ارث می‌برد. عوامل محیطی نیز در شکل دادن و شکوفا کردن هر نوع استعداد و ویژگی‌های شخصیتی سهم بسزایی دارند. اکثر نظریه‌ها در ارتباط با رشد کودک، چه از نظر شخصیتی و چه از نظر فیزیکی بر تعامل فطرت با محیط باور دارند. با این حال اختلاف‌نظرهایی نیز در نسبت و میزان نفوذ هریک از دو عامل دیده می‌شود. بر حسب نظر میلر (۱۹۹۳)، هرگاه فطرت و محیط را در دو سوی یک پیوستار در نظر گیریم، برخی از نظریه‌ها در وسط و برخی دیگر در فاصله‌هایی کم‌وبیش نزدیک به یکی از دو قطب قرار می‌گیرند. پیازه، دقیقاً یک نظریه‌پرداز تعاملی است. بر حسب او رشد روانی حاصل تعامل میان عوامل زیستی با تجربیات فیزیکی و اجتماعی از خلال یک تعادل جویی مستمر است. اریکسون نیز بر تعامل زیستی با اجتماعی تاکید دارد. هردو نظریه در خط میانی پیوستار قرار می‌گیرند. ولی نظریه یادگیری‌های اجتماعی و نیز نظریه‌های زمینه‌نگر مانند نظریه تاریخی-فرهنگی ویگوتسکی بیشتر در جهت قطب محیط و برعکس آن، کردارشناسی و تا اندازه‌ای نظریه فروید به سوی قطب فطرت گرایش دارند.

(1)- Pike,A

(2)-. Plomin,R

(3)-. Loehlin,J.C

(4)- Rose

(5)- Mellins,C.A

(6)-. Gatz,M

(7)-. Baker,L

(8)- Miller

روان‌شناسان معتقدند که بسیاری از جنبه‌های محیط می‌تواند بر رابطه والدین و کودکان تأثیر بگذارد. با شناسایی این جنبه‌ها می‌توانیم مداخله‌های مناسب‌تری را طراحی کنیم تا نحوه تربیت کودکان بهبود یابد و

جلوی مشکلات بعدی آنان گرفته شود (سیجتی او توث ۲، ۱۹۹۸). لیونز رات ۳ و کانل، گرونهام، بوتین (۱۹۹۰) به بررسی تأثیر مشکلات جدی روانی-اجتماعی مادر با مشکلات رفتاری و دلبستگی کودک پرداختند. نتایج حاکی از آن بود که قوی‌ترین پیش‌بینی کننده رفتار خصومت‌آمیز و پرخاشگری کودک نسبت به همسالان، مشکلات روانی مادر از جمله اضطراب است. رابطه بین نشانه‌های مرضی مادر و شایستگی‌های اجتماعی کودک را می‌توان در پژوهش فین من ۴ و لويس ۵ (۱۹۸۳) دید. این پژوهش نشان می‌دهد که رفتار مادر از همان سنین اولیه در واکنش کودک به دنیای بیرون و اجتماع مؤثر است. براساس این آزمایش، هنگامی کودکان کم‌سن بیش‌ترین حالت دوستانه را با غریبه‌ها دارند که مادر به شیوه‌ای دوستانه به آن‌ها (غریبه‌ها) ارتباط برقرار سازد. پژوهش خانجانی و دادستان (۱۳۸۲) نیز نشان داد که مادران ناایمن و مضطرب شرایط مراقبتی و پرورشی را ایجاد می‌کنند که لزوماً نشانه‌های مرضی مادر را منعکس می‌کند (مانند بیقراری، تحریک‌پذیری، طردشدگی، ناامیدی، غم). احتمال دارد رفتارهای و حالت روانی فرد ناایمن و مضطرب بالقوه با منش‌ها و مسئولیت مراقبتی و تحول یک ارتباط عاطفی خوب و سالم با کودک مداخله کند. گزل بیش‌ترین تأکید را بر اهمیت دوران پیش‌دبستانی دارد و سهم حیاتی این دوره را در شکل‌گیری شخصیت کودک گوشزد می‌کند. پایه‌های شخصیت، در سنین پیش‌دبستانی استوار می‌شود. مشکلات هیجانی والدین بر روابط آنها با اطفال تأثیر می‌گذارد و باعث ایجاد دلبستگی مضطربانه می‌شود. مادرانی که اختلال روانی دارند مادران مسئولیت‌پذیری نیستند. در نتیجه احتمال تشکیل دلبستگی توأم با ناایمنی در فرزندشان بیشتر است. مادران کودکانی که دلبستگی مضطربانه دارند. احساس ناایمنی می‌کنند. به همین دلیل رفتارهایی را مرتکب می‌شوند که بر کیفیت تعامل آنها با فرزندشان تأثیر می‌گذارد.

- (1)- Citchi
- (2)- Toote
- (3)- Lyons-Ruth,k
- (4)- Feinnan,S
- (5)- Lewis,M

همدلی و معاشرتی بودن این مادران کمتر است (ایزاراد، هاینز ۲، کیشولم ۳ و باک ۴، ۱۹۹۱)

بر این اساس، ویژگی‌های نابهنجار مادر می‌تواند نقش مؤثری در شکل‌گیری اثرات روانی کودک به خصوص در تحول شخصیت کودک داشته باشد. لازار تیگوس ۵ (نقابیان و صاحبی، ۱۳۷۲) ادعا کرد که تقریباً سالانه ۵۰۰۰ کودک در فرانسه از مادران سایکوتیک به دنیا می‌آیند؛ اما یافته‌های زیادی هنوز در این زمینه در ایران صورت نگرفته است. در حالی که به نظر می‌رسد که چنین پژوهش‌هایی از نظر بهداشت روانی مادر/کودک بسیار اهمیت دارند؛ زیرا به بسیاری از معضلات مربوط به پیشگیری از تأثیر مشکلات مادر بر کودک پاسخ می‌دهند.

بنابراین سؤال‌های تحقیق در این پژوهش عبارت‌اند از:

۱ آیا اضطراب در کودکان براساس متغیرهای شخصیتی روان‌رنجور خویی/ثبات هیجانی مادران قابل پیش‌بینی است؟ و سهم این متغیر در تبیین اضطراب کودکان چقدر است؟

۲ آیا اضطراب در کودکان براساس متغیر شخصیتی درون‌گرایی/برون‌گرایی مادران قابل پیش‌بینی است؟ و سهم این متغیر در تبیین اضطراب کودکان چقدر است؟

۳ آیا اضطراب در کودکان براساس متغیر شخصیتی روان‌پریش خویی/کنترل تکانه مادران قابل پیش‌بینی است؟ و سهم این متغیر در تبیین اضطراب کودکان چقدر است؟

روش

روش تحقیق توصیفی-مقطعی است. جامعه آماری مورد مطالعه عبارت از ۲۱۵۰ نفر کودکان ۵-۶ ساله و مادرانشان بودند که این کودکان در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۸۶ در بین ۱۵۰ مهد کودک موجود در مهد کودک‌های خصوصی شهرهای بهشهر-نکا-ساری-قائم‌شهر- بابل و بابلسر در استان مازندران وابسته به سازمان بهزیستی استان مازندران بوده‌اند. نمونه‌گیری به روش سیستماتیک-خوشه‌ای انجام شد. حجم نمونه براساس فرمول کریجسسی-مورگان،

(1)- Izard,C.E

(2)- Haynes,O.M

(3). Chisholm,G

(4). Baak,K

(5)- Lazartigous

بر حسب نسبت به دست آمده ۳۰۰ نفر بود که باتوجه به افت آزمودنی‌ها حجم نمونه مورد تحلیل قرار گرفته، ۲۷۴ نفر کودک با مادرش بوده است.

در پژوهش حاضر جهت جمع‌آوری اطلاعات از ابزارهای زیر استفاده شده است:

۱. آزمون فرافکن خانه-درخت-شخص برای کودک

۲. پرسش‌نامه ۹۰ سؤالی شخصیت آیزنک برای مادر. پرسش‌نامه ۹۰ سؤالی شخصیت آیزنک توسط اچ.ج. آیزنک و سیبل. ب. آیزنک در ارتباط با سنجش گونه‌ها و صفاتی از مجموعه شخصیتی افراد شکل گرفته است. مبنای نظری آن این است که شخصیت از برون‌گرایی/درون‌گرایی، روان‌رنجور خویی/ثبات هیجانی،

روان‌پریشی خوبی/کنترل تکانه تشکیل شده است. پایانی پرسش‌نامه شخصیتی آیزنک با حذف سوال ۷۱ حدود ۶۷٪ به دست آمده است.

آزمون خانه-درخت-شخص در اصل توسط باک (۱۹۴۸) و باک و هومر (۱۹۶۹) تدوین شد که استدلال می‌کردند علاوه بر نقاشی‌های تصویر انسان، نقاشی‌های خانه و درخت نیز احتمالاً با جنبه‌هایی مربوط به شخصیت شخص رابطه دارند. پژوهش تجربی در مورد آزمون خانه-درخت-شخص تا اندازه‌ای آن را تایید می‌کند. باک (۱۹۶۶) بین آزمون وکلر و نمره‌گذاری کمی این آزمون همبستگی معنادار یافت (۰/۷۵). همچنین همبستگی نسبتاً پایدار اما قابل قبول بین آزمون وکسلر تجدیدنظر شده و نظام نمره‌گذاری باک به دست آمده است (های‌برگر، ابل و جانسون، ۱۹۴۴).

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل رگرسیون چند متغیره انجام شده است.

نتایج

نتایج این پژوهش براساس مؤال‌های تحقیق در زیر ارایه می‌شود.

سؤال (۱) آیا اضطراب در کودکان براساس متغیرهای شخصیتی روان‌رنجور خوبی / ثبات هیجانی مادران قابل پیش‌بینی است؟ و سهم این متغیر در تبیین اضطراب کودکان چقدر است؟

در بررسی سهم متغیر روان‌رنجور خوبی/ثبات هیجانی مادران در پیش‌بینی میزان اضطراب کودکان با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره نتایج زیر به دست آمد.

جدول ۱: خلاصه‌ی مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری رگرسیون

متغیر	R ²	SEB	β	F	همبستگی
روان رنجور خوبی / ثبات هیجانی مادران	۰/۰۴	۰/۱۳	۰/۴۸	۱۱/۹ (۱،۲۷۴)***	۰/۲۰

*** $p \leq ۰/۰۱$

متغیر پیش‌بینی شونده: اضطراب کودکان

جدول ۱: خلاصه‌ی مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری رگرسیون

متغیر پیش‌بینی شونده: اضطراب کودکان *** $p > ۰/۰۱$ براساس این نتایج، میزان F مشاهده شده معنادار ($P > ۰/۰۱$) و $P > ۰/۰۴$ درصد واریانس اضطراب کودکان توسط روان‌رنجور خوبی مادران تبیین می‌شود. ضریب تأثیر

(شیب خط) روان رنجور خویی/ثبات هیجانی مادران برابر (B-O/48) بوده است و باتوجه به آماره‌های t نشان می‌دهند که این متغیر در سطح معنی داری ۰.۱. /تغییرات مربوط به اضطراب کودکان را پیش‌بینی می‌کند.

سوال (۲) آیا اضطراب در کودکان براساس متغیر شخصیتی درون‌گرایی/برون‌گرایی مادران قابل پیش‌بینی است؟ و سهم این متغیر در تبیین اضطراب کودکان چقدر است؟

در بررسی سهم متغیر درون‌گرایی/برون‌گرایی مادران در پیش‌بینی میزان اضطراب کودکان با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره نتایج زیر به دست آمد.

جدول ۲. خلاصه مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری رگرسیون

متغیر	R ²	SEB	β	F	همبستگی
برون‌گرایی/درون‌گرایی مادران	۰/۰۸	۰/۱۵	۰/۷۷	۲۶/۴۷ (۱,۲۷۴)***	۰/۲۹

$$*** p \leq 0.01$$

متغیر پیش‌بینی شونده: اضطراب کودکان

جدول ۲. خلاصه مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری رگرسیون

متغیر پیش‌بینی شونده: اضطراب کودکان *** $P > 0.1$. براساس این نتایج، میزان F مشاهده شده با $P > 0.01$ معنادار است و ۸٪ درصد واریانس مربوط به اضطراب کودکان توسط درون‌گرایی مادران تبیین می‌شود. ضریب تأثیر (شیب خط) برون‌گرایی/درون‌گرایی مادران برابر (B-O/77) بوده است. باتوجه به آماره‌های t نشان می‌دهند که این متغیر در سطح معنی داری ۰.۱. /تغییرات مربوط به اضطراب کودکان را پیش‌بینی می‌کنند.

سوال (۳) آیا اضطراب در کودکان براساس شخصیتی روان‌پریش خویی/کنترل تکانه مادران قابل پیش‌بینی است؟ و سهم این متغیر در تبیین اضطراب کودکان چقدر است؟

جدول شماره ۳: خلاصه مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری رگرسیون

متغیر	R ²	SEB	β	F	همبستگی
روان‌پریش خویی / کنترل تکانه مادران	۰/۱۲	۰/۱۵	۰/۹۵	۴۰/۱۶ (۱,۲۷۴)***	۰/۳۵

$$*** p \leq 0.01$$

متغیر پیش‌بینی شونده: اضطراب کودکان

در بررسی سهم متغیر روان‌پریش خویی/کنترل تکانه مادران در پیش‌بینی میزان اضطراب کودکان با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره نتایج زیر به دست آمد.

جدول شماره ۳: خلاصه مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری رگرسیون

متغیر پیش‌بینی شونده: اضطراب کودکان *** $P > .01$. براساس این نتایج، میزان F مشاهده شده با $P, 0/001$ معنادار است و با ضریب اطمینان $(.99/.12)$ درصد واریانس مربوط به اضطراب کودکان توسط روان‌پیش‌خوبی مادران تبیین می‌شود. ضریب تأثیر (شیب خط) روان‌پیش‌خوبی/کنترل تکانه مادران $(B-O/95)$ است. با توجه به آماره‌های t نشان می‌دهند که این متغیر در سطح معنی داری $.1$ تغییرات مربوط به اضطراب کودکان را پیش‌بینی می‌کنند.

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط ابعاد مختلف شخصیتی مادر نظیر روان‌رنجور خویی/ ثبات هیجانی، برون‌گرایی/درون‌گرایی روان‌پیش‌خوبی/کنترل تکانه بر روی اضطراب کودک و تعیین سهم این ویژگی‌ها در تبیین اضطراب کودکان انجام گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین روان‌رنجور خویی/ثبات هیجانی مادر، درون‌گرایی/برون‌گرایی مادر و روان‌پیش‌خوبی/کنترل تکانه مادر و اضطراب کودک رابطه وجود دارد. در پیش‌بینی تغییرات اضطراب کودکان سهم متغیر روان‌رنجور خویی مادران $.4$ درون‌گرایی مادران $.8$ و روان‌پیش‌خوبی مادران $.12$ است. در مجموع 24 درصد از تغییرات مربوط به اضطراب کودکان توسط این متغیرها پیش‌بینی می‌شود.

این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های دیگر هماهنگ است. مثلاً، لایونز روث و همکاران، 1990 و نیچد $1999, 2$ (به نقل از بحری، 1376) نشان دادند که علایم اضطرابی و اختلال خواب مادر، پیش‌بینی کننده مشکلات کلی رفتاری، فزون‌کنشی پرخاشگری و نقص توجه کودک بود. همچنین علایم افسردگی مادر، اضطراب و افسردگی کودک را پیش‌بینی می‌کرد. مادران افسرده حالات منفی بیشتری دارند و تعامل مثبت کمتری با فرزندانشان برقرار می‌کنند. همچنین در هنگام تعامل با فرزندشان حساسیت کمتری دارند و نیز در مطالعات خود دریافتند که نوع رفتار مادر به‌عنوان مثال ۱ مادر بی‌ثبات و پرخاشگر، می‌تواند باعث تخریب توانایی‌ها و عدم رشد روانی اجتماعی و در نهایت منجر به اختلالات رفتاری شود. همچنین علایم اضطرابی و اختلال خواب مادر، پیش‌بینی کننده مشکلات کلی رفتاری، فزون‌کنشی پرخاشگری و نقص توجه کودک بود و علایم افسردگی مادر، اضطراب و افسردگی کودک را پیش‌بینی می‌کرد. این یافته با نتایج مطالعات امیری مجد (1386) نیز همسو بوده است که علایم اضطرابی و اختلال خواب مادر را پیش‌بینی کننده مشکلات کلی رفتاری، فزون‌کنشی پرخاشگری و نقص توجه کودک دانسته است و این‌که علایم افسردگی مادر، اضطراب و افسردگی کودک را پیش‌بینی می‌کرد. پژوهش امیری مجد نشان داد که سلامت روانی مادر با مشکلات رفتاری کودک ارتباط دارد. با توجه به یافته‌های پژوهش مبنی بر تأثیر ابعاد متفاوت شخصیتی مادر بر اختلال رفتاری کودک، پیشنهاد می‌شود که والدین به خصوص مادران جهت ارتقای بهداشت روانی برای پیشگیری از تأثیر مشکلات رفتاری مادر بر روی رفتار کودک، آموزش و راهنمایی لازمه را دریافت دارند. همین‌طور برای پیشگیری از مشکلات آتی در زمینه مادر/کودک، همه مادران همان‌گونه که آزمایش خون ۱ امر اجباری است، آزمایش سلامت روان نیز توسط ارگان‌های مربوط از

والدین به خصوص مادران به عمل آید تا پیشگیرهای لازم در این خصوص به عمل آید. همچنین می توان قانونی گذارند که براساس آن افرادی که درصد تشکیل خانواده هستند، در مرحله پیش از ازدواج، در کلاس های مشاوره پیش از ازدواج و مشاوره پیش از مادر شدن شرکت کنند.

(1). Lyons-Ruth,K

(2)- Niche

منابع

۱- امیری مجد، م (۱۳۸۶). رابطه مشکلات رفتاری کودکان عقب مانده ذهنی خفیف، کودکان دارای نشان تن داون، کودکان درخور مانده و عادی با سلامت روانی مادر، تهران: پایان نامه دکترا، واحد علوم و تحقیقات.

۲- بحری، (ش). (۱۳۷۶). بررسی تأثیر نوع رفتار مادر و ایجاد زمینه های وابستگی در کودک. زنجان. سومین سمینار سراسری اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان- دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان زنجان، ۲۳-۲۵ مهرماه.

۳- خانجانی، زو دادستان، (پ). (۱۳۸۲). بررسی رابطه نشانه های مرضی مادر با شکل گیری دلبستگی و مشکلات رفتاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی. مجله روان شناسی، سال ۷، شماره ۳.

۴- دادستان، (پ). (۱۳۸۳). ارزشیابی شخصیت کودکان براساس آزمون های ترسمی. چاپ سوم. انتشارات رشد.

۵- کرمن، (ل). (۱۳۸۵). نقاشی کودکان؛ کاربرد تست ترسیم خانواده در کلینیک. ترجمه دادستان، پ؛ و منصور، م. چاپ چهارم. تهران: انتشارات رشد.

۶- نقابیان و صاحبی (۱۳۷۲). مشکلات روان پزشکی والدین و اثر آن بر بهداشت روانی کودک. زنجان: دومین سمینار سراسر اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان- دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان زنجان، ۲۷-۲۹ مهرماه

7- Bowlby,J. (1969). Attachment and loss. New York: Attachment. Basic. Books. voll

8- Buck,J.N. (1948). The H-T-P Technique: A qualitative and. quantitive Scoring manual. Journal of Clinical Psychology, 4 317-396

9- Buck J.W, Hammer E.F. (1969). Advance in House-Tree-Person Techniques: Variations and, applications. Los Angeles: C.A. Western. lacigolohcyps

منبع: مجله علوم تربیتی و روانشناسی (دانشگاه سیستان و بلوچستان)، شهریور ۱۳۷۸، شماره ۱۹

مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، نهادی غیردولتی و ناسودبر است. این نهاد در سال ۱۳۷۹ از سوی پژوهشگرانی که در حوزه ادبیات کودکان فعال بودند، پایه گذاشته شد و اکنون با بیش از ده سال پیشینه از فعالیت های گسترده، در سطح ملی و بین المللی به کار خود ادامه می دهد.

دفتر این مؤسسه در تهران است و شیوه همکاری با این نهاد به دو شکل کار رسمی و داوطلبانه است. مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان هزینه های سازمانی خود را از راه کمک های مردمی و اجرای پروژه های فرهنگی و انتشاراتی به دست می آورد. چنانچه مؤسسه درآمدی داشته باشد، این درآمد را در راه گسترش هدف های خود هزینه می کند.

پیوندگاه:

koodaki.org	مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان	کودکی
iranak.org	ایران کودکی	ایرانک
ketabak.org	پنجره ای به جهان خواندن	کتابک
amoozak.org	آموزش خلاق کودک محور	آموزک
khanak.org	با من بخوان	خوانک
rootak.org	پایگاه ارتباط فرهنگی کودک و نوجوان	روتک
dabire.org	درست بیاموز، تا درست بنویسی	دبیره
koodakar.org	سندوق آموزش و توانمند سازی کودکان کار و محروم	
hodhod.com	گزید هترین کتاب های کودک و نوجوان	کتاب هدهد